

УДК 343.9:[061.2:343.431](477) DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2019.4.12>

Катерина Борисівна Левченко,

*доктор юридичних наук, кандидат філософських наук, професор,
Урядова уповноважена з питань тендерної політики (м. Київ);*

<https://orcid.org/0000-0002-8334-7362>,

e-mail: levchenkokateryna@yahoo.com;

Ольга Володимирівна Швед,

*кандидат соціологічних наук,
Інститут людини Київського університету ім. Бориса Грінченка,
кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи (доцент);*

<https://orcid.org/0000-0003-4251-3894>,

e-mail: o_shved@hotmail.com

**ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ: ДІЯЛЬНІСТЬ ІЗ ПРОТИДІЇ
ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ ТА ВИКЛИКИ В РОБОТІ**

Досліджено розвиток форм і напрямів діяльності громадських організацій в Україні, що працюють у сфері протидії торгівлі людьми, взаємодію із державними інституціями, науковими й освітніми установами для забезпечення їх ефективного розвитку. Виділено і проаналізовано три етапи в становленні та розвитку організацій; показано динаміку розвитку їх участі в процесі формування та реалізації державної політики протидії торгівлі людьми.

Ключові слова: неурядова організація, громадська організація, протидія торгівлі людьми, державна політика протидії торгівлі людьми.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Протидія торгівлі людьми є серйозним викликом для суспільства, що становить окремий напрям міжнародної та національної політики, суб'єктами реалізації якої є як державні структури, так і громадські організації (далі – ГО). Роль останніх є багатогранною і різноманітною, вона перебуває в постійному розвитку і трансформаціях. Разом із тим протягом останнього десятиліття деякі науковці та практики висловлювали занепокоєння зменшенням «простору» діяльності громадських організацій та обмеженням їх можливостей з боку окремих держав та урядів [1]. Практичним підтвердженням такого стану є ухвалення закону про «іноземних агентів» в Росії, а також намагання повторити його норми 16 січня 2014 р. в Україні, зупинені широкими суспільними протестами Революції Гідності. Занепокоєність щодо цього висловлюється в дослідженнях, зроблених

у Європейському Союзі, який намагається знайти для себе ефектively відповідь такій ситуації [2]. На цю проблему неодноразово звертала увагу у своїх виступах Б. Уль (B. Uhl), голова групи експертів з питань протидії торгівлі людьми при Координаторі ЄС з питань протидії торгівлі людьми, засновниця громадської організації «Ла Страда» в Чехії, яка є частиною європейської мережі ГО. Звіт Агенції з міжнародного розвитку США (USAID) показав проблеми, що перешкоджають діяльності ГО в Україні: обмежені можливості фінансування, слабка економіка, неадекватні ресурси, неконкурентні зарплати та низька суспільна підтримка. Низький рівень сприйняття ГО в суспільній думці пов'язана з тим, що деякі ГО є відірваними від суспільства й не знають реальних проблем громадян, а також із тим, що пострадянським суспільством створено негативне ставлення до ГО. Р. Рітво зазначає, що частина населення «вкрай підозріло» ставиться також до мотивації донорів, особливо приватних, і як наслідок – до ГО, які отримують фінансову допомогу від них [3].

Стан дослідження проблеми

Питання діяльності громадських організацій з протидії торгівлі людьми стали предметом наукових досліджень представників різних галузей права, соціології, психології. Так, зазначена проблематика висвітлювалася у працях таких учених, як О. М. Балакірева, Т. В. Бондар, М. О. Василюєва, О. Г. Горбунова, В. О. Іващенко, В. В. Касько, А. М. Орлеан, О. В. Пустова, О. О. Чикін, Т. А. Шевчук та ін. Однак названими вченими питання діяльності громадських організацій із протидії торгівлі людьми досліджувалися поверхнево, що не дає повною мірою з'ясувати сутність такої діяльності.

Мета і завдання дослідження

Тож, *мета* статті – з урахуванням міжнародного контексту на підставі аналізу діяльності громадських організацій, які працюють у сфері протидії торгівлі людьми в Україні з часів проголошення Незалежності, дослідити надбання та проблеми у розвитку ГО, у формах і напрямках діяльності організацій для можливості подальшого використання в роботі громадських організацій з метою забезпечення їх ефективного розвитку. *Завдання* статті полягає висвітленні динаміки розвитку участі громадських організацій у процесі формування та реалізації державної політики, аналізі взаємодії громадських організацій з освітніми та науковими установами як фактору забезпечення якісної та ефективної роботи обох сторін і виділенні етапів у становленні та розвитку ГО.

Зазначимо, що в цьому тексті поняття «неурядова організація» та «громадська організація» використовуються як синоніми, а з'ясування їх змістовного наповнення не є предметом цього дослідження.

Наукова новизна дослідження

Наукова новизна дослідження статті полягає у вивченні розвитку громадських організацій, які працюють у сфері протидії торгівлі людьми в Україні з часів проголошення Незалежності до сьогодні, що дало можливість розробити періодизацію в роботі ГО, виділити надбання та проблеми у їх розвитку й новітні тенденції в співпраці громадських організацій з державними структурами та іншими суб'єктами реалізації державної політики протидії торгівлі людьми для можливості подальшого використання в роботі громадських організацій з метою забезпечення їх ефективного розвитку.

Виклад основного матеріалу

Досліджень про розвиток, діяльність і проблеми громадських організацій чимало, тож як теоретичне підґрунтя обрано роботи науковців А. Бейса [1], Д. Капполи [2], Д. Левіса [3], Р. Рітво [4], Р. Янга та Е. Ечагье [5] та дослідження міжнародних організацій, зокрема ОБСЄ, щодо діяльності ГО, які займаються протидією торгівлі людьми [6].

Деймон П. Каппола вивчає засадничі питання діяльності неурядових організацій. Він описує неурядову організацію (далі – НУО) як організацію, незалежну від уряду, головна місія якої є некомерційною і фокусується на соціальних, культурних, екологічних, освітніх та інших питаннях. НУО цінують свою незалежність і нейтралітет, вони, як правило, є децентралізованими відданими справі та орієнтованими на практику. Автор також звертає увагу на той факт, що уряди посилюють свою залежність від громадських організацій для гуманітарної роботи. НУО можуть і повинні збирати кошти для своєї діяльності або подавати заявки на отримання грантів [2].

Девід Левіс розглядає НУО як важливий елемент «громадянського суспільства», концепції, яка набуває дедалі більшого значення «поряд із державним та бізнесовим секторами, розробниками політики» [3].

За словами Р. Рітво экс-держсекретар США Гіллари Клінтон наголошувала на важливості розвитку громадянського суспільства й організацій, які є необхідними як посередники між урядом і суспільством та для виконання програм, послуг і гарантій людських та громадянських прав, які уряд не може або не хоче виконувати [4]. Саме Гіллари Клінтон підтримувала громадський рух проти торгівлі людьми та вболівала за нього [4].

Роль громадських організацій у формуванні та реалізації програм, спрямованих на протидію торгівлі людьми, досліджується та подається також у записках, підготовлених Офісом Координатора ОБСЄ з протидії торгівлі людьми (OSCE, 2018) [6; 7].

В Україні питання розвитку та діяльності НУО досліджувалися вченими різних галузей науки (зокрема соціології, права, політології, соціальної роботи, державного управління тощо): О. Балакіревою,

Ю. Галустьян, Г. Жуковською, М. Легенькою, Є. Луценко, Т. Мельник, О. Рудневою, І. Шваб, І. Грицай, А. Усатенко та іншими. Авторки цієї статті також неодноразово зверталися до різних аспектів зазначеної проблематики, зокрема аналізували роль жіночих громадських організацій у формуванні та реалізації державної політики [8, с. 305–310], та співпраці із установами та закладами освіти [9; 10, с. 183–189]; виклики та внутрішні проблеми громадських організацій [11, с. 45–50], взаємодію держави та недержавних організацій у протидії торгівлі людьми та інші питання. Ґрунтовне дослідження ролі українських ГО, які працюють у напрямі запобігання торгівлі людьми та надання допомоги постраждалим, проведене за участю авторок, також використовується в цій роботі як емпіричне підґрунтя для реалізації окреслених у статті цілей [7].

Перші спеціалізовані громадські організації з протидії торгівлі людьми в Україні почали з'являтися в другій половині дев'яностих років разом із визнанням проблеми торгівлі людьми. Такими організаціями є Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда – Україна» (з 2016 р. – громадська організація «Ла Страда – Україна», м. Київ), Центр «Жіночі перспективи» (Львів), «Віра. Надія. Любов» (м. Одеса), «Успішна жінка» (м. Херсон), «Прогресивні жінки» (м. Вінниця), Жіночий Консорціум (м. Київ) та інші. Серйозну роль у цьому процесі відіграла Четверта Всесвітня конференція зі становища жінок у Пекіні. У 1997 р. на базі «Ла Страда – Україна» була відкрита перша «гаряча лінія» з питань запобігання торгівлі людьми, яка надавала консультації як постраждалим від торгівлі людьми, так і тим жінкам і чоловікам, які збиралися виїжджати на працю або з іншою метою за кордон (ця «гаряча лінія» працює і зараз, розширивши тематику для консультування як Національна «гаряча лінія» із запобігання домашньому насильству, торгівлі людьми та гендерній дискримінації – 116-123 або 0800-500-33-55).

Із двохтисячних років значно зросла кількість громадських організацій, які почали працювати з тематикою протидії торгівлі людьми. Таке збільшення відбувалося як шляхом створення нових організацій, таких як «Школа рівних можливостей», Закарпатська жіноча організація «Веста», ГО «Джерело Надії» (м. Вінниця), Український фонд «Благополуччя дітей», так і шляхом розширення діяльності вже існуючих, таких як «Віра. Надія. Любов» (м. Одеса), «Успішна жінка» (м. Херсон), «Прогресивні жінки» (м. Вінниця) та Харківська міська організація «Жіноча громада». В Україні була створена мережа громадських організацій «Коаліція проти торгівлі людьми», в якій на 2020 р. налічується 31 ГО, хоча не всі громадські організації, які працюють у протидії торгівлі людьми, входять в цю коаліцію.

На початок двохтисячних років припадає робота з підготовки, ухвалення та реалізації низки державних програм із протидії торгівлі

людьми, ратифікації Конвенції ООН по боротьбі із транснаціональною організованою злочинністю¹ (2000), Факультативного протоколу до неї по боротьбі із торгівлею людьми, особливо жінками та дітьми (2000), Конвенції Ради Європи про заходи із протидії торгівлі людьми (2005), а також робота над законом України «Про боротьбу із торгівлею людьми». На виконання цього закону у співпраці із громадськими організаціями були розроблені та ухвалення нормативно-правові акти, сформовано національний механізм взаємодії суб'єктів із надання допомоги постраждалим від торгівлі людьми, створено спеціалізовані підрозділи в органах внутрішніх справ, запроваджено навчальні програми для учнів із протидії торгівлі людьми.

Необхідно наголосити, що ГО активно брали участь як у розробці всіх державних програм, так і у їх виконанні, займалися профілактичною роботою з різними групами населення, розробкою та розповсюдженням навчально-методичних та інформаційних матеріалів («Благополуччя дітей», «Ла Страда – Україна», «Школа рівних можливостей»), проводили вуличні акції «Віра, Надія, Любов», «Відродження нації» (м. Тернопіль), Жіночий інформаційно-консультативний центр (м. Житомир), ГО «Світло нації» (м. Полтава), ГО Обласна інформаційно-консультативна служба з актуальних питань жіноцтва (м. Кропивницький), Асоціація місцевого розвитку «Велес» (Волинська обл.), ВОПО «Джерело надії» (м. Вінниця) та інші. ГО «Школа рівних можливостей», яка фокусується на роботі з молоддю, почала запроваджувати новітні форми роботи, серед яких «зимові» та «літні» школи для підлітків, вуличні театри, діалоги за допомогою форум-театру, вистави Гендерного інтерактивного театру, флешмоби, ігри на станціях, демонстрація фільму «Не продавайся!» Деякі ГО за відсутністю державних центрів для жінок, постраждалих від торгівлі людьми, за підтримки міжнародних донорів відкрили притулки. Але такі центри були закриті після припинення міжнародного фінансування.

У 2014 р. з початком війни та окупацією частини території України Російською Федерацією активно почали з'являтися громадські ініціативи й організації, які відповідали на нові соціально-політичні виклики та почали реагувати на нові прояви торгівлі людьми й експлуатації – примушування до участі у незаконних збройних формуваннях, використання праці заручників та військовополонених, а також сексуальне насильство, пов'язане із конфліктом. Це і Коаліція «Справедливість заради миру на Донбасі», Східноукраїнський центр громадських ініціатив, Українська Гельсінська спілка з прав людини та інші. На цьому етапі розширення кількості організацій, що долучились до

¹Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності : від 15.11.2000.

вирішення розглядуваного питання, відбувалося і шляхом диверсифікації діяльності відомих правозахисних організацій, які до початку війни фактично не займалися роботою з протидії торгівлі людьми.

Розглядаючи динаміку розвитку громадського сектору з кінця 1990-х років, можна спостерігати особливий сплеск (після деякого спаду у 2010–2014 роках) та перехід на якісно новий рівень [7, с. 69]. Пропонуємо виокремити три основні етапи становлення та розвитку напрямів діяльності ГО, які працюють у сфері протидії торгівлі людьми:

1) **1 етап (1990-ті рр.):** розвиток перших ГО та закріплення правозахисних питань у порядку денному їх діяльності, а саме – захисту уразливих категорій населення, протидії дискримінації, зокрема за ознакою статі, протидії сексуальній експлуатації та торгівлі людьми, правова освіта та просвіта;

2) **2-й етап (2000–2013 рр.):** активний розвиток протидії торгівлі людьми та пов'язаних із нею напрямів правозахисної діяльності, що відбувався паралельно зі становленням державної політики, формуванням законодавства й інституціалізацією протидії торгівлі людьми;

3) **3-й етап (з 2014 р. до сьогодні):** розширення напрямів діяльності ГО у зв'язку з виникненням нових гуманітарних потреб через розгортання війни на Сході України, а також посилення внутрішнього організаційного розвитку ГО та взаємодії з державними інституціями.

Напрями та форми роботи ГО в Україні на різних етапах формування і реалізації державної політики протидії торгівлі людьми та змінами у зовнішніх і внутрішніх викликах змінювались.

Узагальнюючи основні напрями діяльності ГО в сфері протидії торгівлі людьми та надання допомоги постраждалим, назовемо такі: удосконалення національного законодавства у відповідності до міжнародних стандартів, участь у формуванні та реалізації державної політики в сфері протидії торгівлі людьми на національному та місцевому рівнях, здійснення моніторингу політики, організація та здійснення інформаційної, превентивної та просвітницької роботи та діяльності з підвищення компетенції фахівців (тренінги, семінари, круглі столи, брифінги масових акцій, інформаційні кампанії, розробка методичних матеріалів і методичного забезпечення); співпраця із міжнародними організаціями, створення та забезпечення діяльності «гарячих ліній» із питань протидії торгівлі людьми; створення мереж, учасники яких надають соціальну допомогу постраждалим від торгівлі людьми за місцем їх проживання (у реабілітаційних центрах і притулках); сприяння підвищенню рівня правової грамотності населення та захисту прав громадян, які постраждали від торгівлі

людьми; супровід постраждалих у судах, проведення тематичних досліджень і презентації результатів для розробників політики та широкого загалу [12].

Окремо зупинимося на поданні виявлених у результаті знайомства із діяльністю громадських організацій та участі в організованих ними заходах, новітніх тенденцій у співпраці громадських організацій з державними структурами та іншими суб'єктами реалізації державної політики протидії торгівлі людьми.

По-перше, це посилення співпраці ГО з науковими та освітніми установами. Така співпраця є взаємовигідною: з одного боку, вона надає можливість формувати та використовувати науково-теоретичні підходи в діяльності громадських організацій, а з іншого боку, дає емпіричні матеріали та практичні приклади освітянам і науковцям. Доречно в цьому контексті згадати цікавий висновок Д. Капполи про те, що академічні заклади сприяли розвитку та підтримці НУО за рахунок досліджень, технічної допомоги та передання інституційних знань, але і ГО є чим поділитися з академічними інституціями.

Наприклад, ГО «Ла Страда –Україна» спільно з навчальними інституціями та професійними дослідницькими організаціями з 1999 р. провела 16 досліджень, які сприяли адвокаційній роботі, лобюванню нового законодавства або підзаконних актів, розвитку політик і практик. Така співпраця відбувалась та активно триває і в інших ГО. Проводяться навчання і тренінги для викладачів та студентів вищих навчальних закладів. Студенти проходять практику в ГО, залишаються працювати в цих організаціях, а члени ГО проводять лекційні заняття у ЗВО, коледжах та училищах [12].

Другою новітньою тенденцією є визначення ролі ГО як ресурсу для кадрового забезпечення органів державної влади та міжнародних організацій. Співробітники ГО можуть протягом своєї кар'єри пересуватися: почавши працювати у громадянському секторі, вони отримують посади в урядових структурах чи починають викладати або поєднують викладання і громадську активність чи після роботи в урядових структурах ідуть у наглядові ради міжнародних або громадських організацій або в інші структури, де працюють уже як волонтери.

Справедливості заради слід сказати, що ГО є привабливими і для роботи колишніх державних службовців, які після напрацювання досвіду в державних установах переходили туди на роботу, що значно посилювало ГО в організаційному плані. Так, до позитиву роботи належить не лише те, що ГО вирішують певні проблеми суспільства та є повноцінними суб'єктами як формування, так і виконання державної політики, але й те, що робота в ГО в дечому значно відрізняється від роботи в державних структурах. Привабливими є сторони діяльності ГО, пов'язані з більшою незалежністю управлінських рішень,

швидкістю реагування на проблеми, незаангажованістю, ентузіазмом та відданістю власній справі, використанням гнучкіших форм зайнятості працівників (працівники виконують деякі роботи вдома, працюють у зручні для них години та бажану кількість годин), ГО також відзначаються меншою бюрократією та більшою мобільністю.

Така взаємодія та взаємообмін є вигідними для всіх сторін: державні службовці мають доступ до нових знань і досвіду громадських організацій, академічні установи отримують кращі уявлення про те, що відбувається на місцях; представники громадських організацій краще розуміють, як працюють урядові та міжурядові процедури, і можуть на них впливати, а дослідницькі групи можуть втілювати рекомендації досліджень у практичне застосування своїх напрацювань, і все разом становить важливу частину процесу створення і впровадження політик [8].

Третій висновок стосується позитивних змін у діяльності ГО за рахунок підвищення кваліфікації та професійного розвитку їхніх працівників, їх участі у внутрішніх («Ла Страда – Україна», «Благополуччя дітей», «Джерело Надії», «Віра, Надія, Любов» та інші) та зовнішніх – місцевих, регіональних і міжнародних навчаннях або в інших заходах. Запровадження регулярного підвищення кваліфікації для власних працівників і членів можна вважати третім новим напрямом у роботі ГО). Крім того, обмін досвідом між самими ГО, спільні тренінги, конференції, форуми та семінари значно сприяють розвитку та набуттю нових знань, навичок та ідей. І, як було вже згадано вище, обмін або спільні заходи з державними й академічними інституціями, робота в громадських або наукових радах теж чинять великий вплив на ГО, їх розвиток і зміни в них [9].

Четвертий новітній напрям роботи – створення навчально-методичної літератури та посібників, рекомендованих до використання в навчально-виховному процесі; навчання спеціалістів – державних службовців, викладачів або студентів Міністерством освіти та науки або Міністерством соціальної політики. Як приклади назвемо Навчально-методичний посібник для інститутів післядипломної педагогічної освіти «Упровадження програми виховної роботи з учнями щодо питань протидії торгівлі людьми "Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція" (Фонд «Благополуччя дітей)», Навчально-методичний посібник «Запобігання торгівлі людьми в системі професійно-технічної освіти», «Посібник з надання допомоги потерпілим від торгівлі людьми», «Стандартні операційні процедури (СОП) консультування на "гарячій" лінії з попередження торгівлі людьми» (ГО «Ла Страда –Україна») тощо [14].

П'ятий новітній напрям пов'язано з удосконаленням організаційної та внутрішньої роботи самих ГО. Його поява обумовлюється тим,

що міжнародні донори почали створювати регуляторну політику для отримання неурядовими організаціями фінансової підтримки. ОБСЄ, наприклад, дотримується таких принципів для подавачів проєктів: 1) НУО повинні бути зареєстрованими, мати прозору структуру з точки зору управління фінансами та процедури ухвалення рішень; 2) вони повинні спрямовувати свою діяльність на загальне соціальне забезпечення чи захист прав людини та демократичних цінностей, не маючи інтересу до фінансового прибутку; 3) частина їх роботи повинна ґрунтуватися на роботі добровольців, наприклад безоплатна робота членів правління ГО [6, с. 15]. Але деякі правила та політики незалежно від донорів з'явилися у НУО, які працювали в гуманітарних напрямках. Д. Каппола відзначав, що необхідність самодисципліни та самоорганізації в НУО сприяли створенню кодексів поведінки та стандартів обслуговування, щоб регулювати й керувати своїми діями в організаціях. Створення певних стандартів у НУО перейняли і донори та почали вимагати політик організацій, таких, як кадрова, фінансово-організаційна, антикорупційна, тендерна, «зелена» або екологічна, антидискримінаційна, ґендерна політики, етичний кодекс, кодекс роботи з мас-медіа тощо. Тож, політики, будучи породженням неурядових організацій гуманітарного спрямування, внесли нові стандарти в організацію роботи та процеси всередині організації, стали вимогою донорів для надання фінансування для ГО, а це підштовхувало перехід організацій на новий якісний рівень, професіоналізувало їх роботу [2].

Так, наприклад, **кадрова** політика – це система правил і норм, прагнень та обмежень у взаємовідносинах персоналу й організації в цілому, за якими діють працівники у внутрішньому і зовнішньому середовищі; вона описує правила приймання, переведення та звільнення працівників тощо. **Екологічна** політика в умовах ГО – це збереження та розповсюдження інформації на електронних носіях замість паперових, повторне використання паперу (друк на зворотному боці та здавання на повторну переробку), економія електроенергії, води й опалення. І такі політики розробляються та ухвалюються в громадських організаціях будь-якого спрямування, в тому числі тих, що займаються питаннями протидії торгівлі людьми [13].

Вважаємо, що ухвалення та реалізація політик ГО є суперечливим процесом: з одного боку, це сприймається позитивно, оскільки сприяє посиленню внутрішньої організації та відповідальності, з іншого – посилює бюрократизацію ГО, «розмиває» межі між ГО та державними структурами. Тож, важливим є дотримання балансу в цьому напрямі. Окрім того, невеликим організаціям складно розробити весь комплекс політик, що знижує їх шанси на отримання донорського фінансування. Тож, новим викликом для громадянського

суспільства є, зокрема, конфлікт між активізмом та професіоналізмом, і тому існує різне ставлення до питання спеціалізації різних ГО. Вони часто намагаються охопити всі можливі види діяльності, які зараз підтримуються донорами, а рівень кваліфікації та спеціалізації працівників може не відповідати необхідному у вирішенні проблем проекту.

Ще одним викликом є хибне уявлення про роль ГО: багато місцевих чиновників вірять, що головна мета ГО – замінити державні сервіси та ролі. Це створює тертя, недовіру, підозри [4] і не сприяє виділенню державних коштів на місцевому рівні на виконання проектної діяльності, які могли б робити ГО, в тому числі з протидії торгівлі людьми.

Тож, організації мають вчитися протистояти таким викликам, а також повинні активізуватися для подолання виявлених дослідниками таких недоліків, як брак системності роботи, недостатність довгострокового стратегічного планування, брак навичок ведення проектів міжнародного рівня у багатьох організаціях, що призводить до неможливості отримання великих проектів; відсутність постійного штату працівників і висока плинність кадрів (штат і кваліфікація залежать від проектів); певна закритість, небажання співпрацювати з колегами та створювати мережі, коаліції тощо; висока залежність від зміни пріоритетів і потреб донорських організацій; мала увага до оприлюднення результатів власної діяльності – у відкритому доступі досить складно знайти матеріали звітів, програми тренінгів, повідомлення про активність організацій; недостатня увага до зворотного зв'язку з громадянами, чиї інтереси представляють ГО [13].

Висновки

Роль ГО як у світі, так і в Україні значно зростає, а самі організації та об'єднання розвиваються за новими тенденціями і працюють більш якісно у своїй діяльності та менеджменті, долаючи проблеми й перепони у розвитку.

Виділено та проаналізовано три етапи в становленні та розвитку ГО, які працюють у сфері протидії торгівлі людьми: 1-й – дев'яності роки ХХ століття, 2-й – 2000–2013 рр., третій – 2014 і до сьогодні.

Із метою ефективного розвитку ГО важливо підтримувати тісні стосунки з освітніми й науковими інституціями та обмінюватись досвідом і знаннями, що є взаємовигідною співпрацею. До позитивних змін можуть призвести розумне введення необхідних політик у громадській організації, постійна робота над удосконаленням професійного рівня співробітників, прозорість у діяльності ГО, забезпечення зворотного зв'язку із своїми цільовими групами, поєднання професіоналізму й активізму, співпраця з державними інституціями.

- Список бібліографічних посилань:** 1. Buyse A. Squeezing civic space: restrictions on civil society organizations and the linkages with human rights. *The International Journal of Human Rights*. 2018. Vol. 22. Pp. 966–988. DOI: <https://doi.org/10.1080/13642987.2018.1492916>. 2. Coppola D. P. Participants – Non-Governmental Organizations, Including the Private Sector and Academia // Introduction to the International Disaster Management. 3rd ed. 2015. Pp. 522–587. DOI: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-801477-6.00009-5>. 3. Lewis D. Non-Governmental Organizations, Management and Development. 3rd ed. London : Routledge, 2004. 332 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203591185>. 4. Ritvo R. A. NGOs in Ukraine: Growing amid growing concern. *International NGO Journal*. 2014. Vol. 9 (2). Pp. 26–28. DOI: <https://doi.org/10.5897/INGOJ2013.0284>. 5. Youngs R., Echagüe A. Study. Shrinking space for civil society: the EU response. Belgium, 2017. 43 p. DOI: <https://doi.org/10.2861/366385>. 6. The Critical Role of Civil Society in Combating Trafficking in Human Beings / Office of the Special Representative and Coordinator for Combating Trafficking in Human Beings. Austria. 62 p. URL: <https://www.osce.org/secretariat/405197?download=true> (дата звернення: 22.11.2019). 7. Зміна ролей у світі, що змінюється: аналіз ролі громадських об'єднань у діяльності з протидії торгівлі людьми / О. М. Балакірева, Т. В. Бондар, Г. В. Герасименко та ін. ; ГО «УІСД ім. О. Яременка», ГО «Ла Страда – Україна». Київ : Агентство Україна, 2019. 98 с. 8. Левченко К. Права жінок: зміст, стан та перспективи розвитку : монографія. Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2001. 348 с. 9. Левченко К. Взаємодія органів освіти і неурядових організацій у веденні превентивної роботи по запобіганню торгівлі людьми. *Рідна школа*. 2002. № 6. С. 11–13. 10. Левченко К. Роль неурядових організацій у формуванні гендерної політики в Україні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2003. Вип. 23. С. 183–193. 11. Левченко К. Гендерне тяжіння. Харків : Фоліо, 2019. 189 с. 12. Тараненко Г. До питання дефініцій неурядових організацій. *Проблеми міжнародних відносин*. 2010. Вип. 1. С. 310–326. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/58864/23-Taranenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 22.11.2019). 13. Надежденко А. О. Теоретичні підходи до визначення поняття «Екологічна політика». *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2011. № 1. С. 84–87. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/1_2011/15.pdf (дата звернення: 22.11.2019).

Надійшла до редколегії 29.11.2019

Levchenko K. B., Shved O. V. NGOs: Activities on Combating Trafficking in Human Beings and Challenges at Work

Combating trafficking in human beings is a major challenge for society and constitutes a separate policy area, where the subjects of its implementation are both governmental and non-governmental organizations. The role of the latter is multifaceted and subject to change and

development. The author of the article has studied the development of forms and directions of activity of organizations, their interaction with various state institutions, scientific and educational institutions to ensure their effective development. The methodological basis of the publication was a dialectical approach to the cognition of social and legal phenomena through the historical and comparative legal analysis of definitions, the use of the method of included observation, as well as problem-chronological analysis of the activities and participation of public organizations in the formation and implementation of state policy. Theoretical basis of the publication was theoretical and ideological concepts and research of domestic and foreign scholars in relation to public organizations. The scientific novelty of the article is to cover the dynamics of the development of public organizations' participation in the process of forming and implementing state policy on the example of combating trafficking in human beings, as well as in analyzing the interaction of public organizations with educational and scientific institutions as a factor of ensuring the qualitative and effective work of both parties. The author has distinguished and analyzed three stages in the formation and development of NGOs working in the field of combating trafficking in human beings: the first – the nineties of the XX century, the second – 2000–2013, the third – from 2014 to the present day. In order to effectively develop NGOs, it is important to interact with educational and scientific institutions, to share experience and knowledge. Positive changes can be caused by prudent implementation of necessary policies, continuous improvement of the professional level of the employees, transparency in the activities of NGOs, providing feedback to their target groups, a combination of professionalism and activism, cooperation with state institutions.

Key words: non-governmental organization, public organization, combating trafficking in human beings, state policy on combating trafficking in human beings.

